

Thema in de kijker : Filosoferen met kinderen

Wat is filosoferen met kinderen?

- Samen op een gestructureerde wijze nadenken en praten over filosofische vragen.
- Zoeken naar antwoorden op vragen die kinderen bezighouden en waarop zij zelf een antwoord willen vinden.
- Pasklare antwoorden bestaan niet.
- Een activiteit mét kinderen in plaats van een les vóór kinderen.
- Open vragen zonder een definitief antwoord. voorbeelden zijn: 'wat is slecht?', 'kun je eerlijk leven?', 'wanneer ben je gelukkig?' of 'waar komen woorden vandaan?'
- De kern bestaat uit denken over de eigen positie van het kind in de wereld, hoe deze wereld in elkaar steekt en vooral uit het denken over het denken.

Waarom filosoferen met kinderen?

Er zijn diverse productdoelen:

- De kinderen leren over en voor zichzelf nadenken en dus niet allerlei zaken klakkeloos voor waar aannemen.
- Ze leren een kritische houding aan te nemen ten aanzien van zichzelf en de buitenwereld.
- Het filosoferen met kinderen is een uitstekende oefening om kinderen naar elkaar te leren luisteren en in te zien dat ze wat van elkaar kunnen leren.
- Ze leren dat er niet één waarheid is en dat een andere mening ook zinnig kan zijn.
- Kinderen onderzoeken de vragen op hun eigen manier en leren zo hun eigen denkvermogen kennen en gebruiken.
- Filosoferen creëert zelfbesef en bewustwording van de plaats die je als kind en later als volwassene in de samenleving hebt.
- Kinderen die regelmatig filosoferen op school, hebben minder moeite met vakken die overzicht en abstract denken vereisen zoals wiskunde en begrijpend lezen.

Hoe filosoferen met kinderen?

Een filosofisch gesprek kan je indelen in verschillende fasen. Deze kunnen wel interessant zijn na ervaring, maar zeker in de beginfase kan je beter vooraf als begeleider zelf een aan selecteren en er gewoon een diepgaand gesprek over voeren en conclusies zoeken. Het is dus zeker geen vereiste om dit in fasen aan te

Houding van de leerkracht

- Begin met goed luisteren.
- Laat je eigen mening achterwege.
- Als een kind iets zegt, vraag dan door. Probeer te begrijpen wat er gezegd is

- Toon de eigen nieuwsgierigheid naar de kwestie. Dit moet uiteraard niet gespeeld zijn.
- Herhaal elke belangrijke opmerking.
- Stuur het gesprek zo dat de kwestie waar kinderen in geïnteresseerd zijn, niet meteen wordt losgelaten maar verdiept wordt.
- Zorg ervoor dat de kinderen weten wanneer het gesprek begint en eindigt.
- Respecteer het recht op zwijgen.
- Elke mening moet mogelijk zijn.
- Laat verwondering en twijfel toe.
- Begin niet met lange gesprekken.

Afspraken met de klas

- Luister naar elkaar.
- Zeg wat je denkt en waarom je dat denkt.
- Reageer op elkaar.
- Je mag zwijgen.
- Steek je vinger op.
- Stoor de groep niet.

Link met wereldburgerschap

Zowel inhoudelijk als methodologisch kan filosoferen met kinderen bijdragen aan het werken rond wereldburgerschap.

Inhoudelijk kunnen onderwerpen behandeld worden zoals:

- Zijn alle mensen evenveel waard?
- Wat is een vreemdeling?
- Wat is discriminatie?
- Kunnen arme mensen gelukkig zijn?

Methodologisch leren kinderen wat het betekent om samen na te denken en in gesprek te zijn.

Tolerantie wordt bevorderd doordat kinderen andere meningen leren respecteren. Ze leren het onderscheid tussen een mening en de persoon die een mening verkondigt. Filosoferen met kinderen biedt de mogelijkheid om stereotypering te bestrijden en leert de kinderen verder te kijken dan hun neus lang is.

Lesmateriaal

Poeka

Abimo Uitgeverij, 2007

Prentenboek met handleiding, van 5 tot 12

Poeke is een kat die zich allerlei vragen stelt. In de stad ontmoet ze Mohammed en ze sluiten vriendschap. Samen gaan ze op verkenning en zoeken ze antwoorden op hun vragen over dood, vriendschap, geluk, fantasie, thuis voelen, vreemdeling zijn...

Met handleiding van Jan Knops om met kinderen vanaf 5 jaar te filosoferen rond dit verhaal.

Samenleven, hoe doe je dat?

Infodok, 2006

Boek uit de reeks 'filosofen met kids', van 6 tot 12 jaar

In "Samenleven, hoe doe je dat?" wordt er geïmagineerd met een aantal belangrijke vragen over samenleven, de wereld, respect, gelijkheid...

Geschikt voor volwassenen die samen met kinderen op zoek willen gaan.

Wie ben ik?

Infodok, 2006

Boek uit de reeks 'filosofen met kids', van 6 tot 12 jaar

Deze aflevering uit de reeks 'filosofen met kids' gaat over een aantal belangrijke vragen over identiteit, verschil, vrijheid...

De bedoeling is om spelenderwijze samen met kinderen te filosoferen over wie we zijn.

Thuis, een plaats met vele gezichten.

Rasa vzw, 2006

Prentenboek, van 9 tot 12 jaar

Ken jij ook dat speciale gevoel ergens thuis te zijn? En waar komt dat gevoel dan wel vandaan?

Waarom is thuis zo bijzonder voor jou?

Vragen als deze vormden het vertrekpunt voor dit tweetalige boek (Nederlands-Engels) met bijdragen van kinderen uit maar liefst zeven landen: België, Palestina, Zuid-Afrika, Frankrijk, Polen, Estland en Ierland.

Via de teksten, tekeningen en foto's vertellen kinderen andere kinderen over hun soms wel heel erg uiteenlopende thuissituaties. En allemaal hebben zo wel hun eigen idee over 'thuis' en het gevoel dat daarbij hoort. 'Thuis' kan heel groot zijn of klein, je kan het af en toe ruiken, soms kan je het vasthouden en soms hangt het in de lucht. Thuis is overal hetzelfde maar tegelijkertijd ook overal verschillend.

Bart Moeyaert schreef er een inleiding bij: "Een kussen in je rug. Een prettig dak boven je hoofd.

Een hand die je helpt en niet te hard knijpt." Als je dat hebt, dan kun je volgens hem al veel aan. Dit boek nodigt kinderen uit even stil te staan bij hun eigen thuis en na te denken over hoe dit 'thuis' zich verhoudt tot 'daarbuiten'. Voor begeleiders en leerkrachten is het dan ook een prima instrument om met kinderen te filosoferen over en te werken rond dit thema.

De Dromenvangers

Wereldmediatheek, 2007

DVD's en handleiding, van 9 tot 12 jaar

In dit project komen kinderdromen aan bod. Op dvd 1 staan 3 droomfilmpjes die samen één grote film vormen. Op dvd 2 kunnen de dromen apart bekeken worden en dvd 3 toont ons de uitleg van dromen door een droompsychologe ondervraagd door de kinderen. Verder zien we in de film "Het Dromenmuseum" hoe dromen een inspiratie kunnen zijn voor kunst in verschillende culturen. Aan de hand van weetkaartjes krijgen kinderen meer informatie over het waarom van dromen en nachtmerries, hoe kinderen in andere culturendromen. De droom-doe-opdrachten werken rond taal en poëzie, drama en beeld.

De wereld op je bord! Brandende kwesties, ontwijken of aanpakken?

Koning Boudewijnstichting, 2008-03-25

Handleiding van 12 tot 18 jaar

Hoe kunnen leerkrachten zorgen dat er op school een dialoog tot stand komt over moeilijk bespreekbare thema's, waarbij respect wordt getoond voor elkaars mening? Hoe pak je heikele thema's en brandende actualiteit aan in de klas? Hoe kom je met je leerlingen tot een democratische manier van meningen formuleren, luisterbereidheid, respectvol omgaan met elkaar?

Deze bundel bevat handvaten, achtergrond en methodische suggesties om de aanpak van dit soort conflicterende materies in de klas in goede banen te leiden

Grensoverschrijdend nadenken - Reflecties over wereldburgerschap

De Wereldschool, 2006

Handleiding, voor derde graad basisonderwijs

De Wereldschool nodigt ons uit om te filosoferen met leerlingen rond wereldburgerschap en rond thema's zoals waarheid, macht, respect, rechtvaardigheid, armoede, discriminatie en helpen.

Hoofdstuk 1 tot en met 4 gaan in op het begrip "wereldburgerschap" en onderzoeken het

"wereldburger zijn" in relatie tot de methode filosoferen met kinderen. De hoofdstukken 5 tot en met 8 focussen op de methode filosoferen met kinderen. Hoofdstuk 9 bevat een aantal dialogen uit filosofeersessies en in hoofdstuk 10 zijn 7 lesbrieven over wereldburgerschap uitgewerkt.

